

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ezechielis Spanhemii Dissertationes De Praestantia Et Usu Numismatum Antiquorum

Spanheim, Ezechiel

Amstelodami, 1671

3. Circa Adfectiones & Permutationes litterarum. Unde illae ortae.
Exempla è Nummis Graecis & Romanis. 4. Circa Compendia litterarum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12878

turna Gotthorum in Hispania sedes, quæ litteras eorum & linguam in eandem invexit, & eam Nummorum id genus copiam in eodem tractu subministrat, cum ad spectus in iis rudioris & recentioris operis, & cum Gotthicis aliis Nummis Galliæ aut Italiæ confensus, tum plurimarum litterarum cum Runicis aut Gotthicis ad finitas. Neque obstare debet haud dissimilis figuræ, cum priscis aliquot Hispaniæ nummis contemplatio; quum pateat ad instar bigatorum & denariorum veterum, aliorumque id genus priorum temporum, aureos & argenteos Gotthorum nummos passim percussos. Talium certe ingentem quandam copiam, cum alibi, tum maxime in Cimelio Serenissimi Electoris Palatini versare mihi non semel licuit. Neque tamen hæc à me adferuntur, ut me morosum aut iniquum alterius sententiæ patronis præbeam.

Circa litterarum Adfectiones & Permutationes.

Litterarum etiam adfectiones varias in earum alternatione vel permutatione, nummi suppeditant, quæ ad scripturæ veteris rationem capiendam aut explicandam immane quantum conferunt. Nec enim hic, quod vulgo nonnulli existimant, casui continuo, aut errori adscribenda plurima, quæ in iis à recepto scribendi usu aliena sæpe videntur. Confusas enim nonnunquam, & permutatas varias litteras apud ipsos veteres licet observare, cum ex fontibus aliis, tum vel maxime ex scripturæ veteris vestigiis, aut recentioris additamentis, aut pronuntiatione litterarum similium inter se & ad finium. Primo quidem ex scripturæ veteris vestigiis, ut in variis Græcorum nummis frequens est pro H, ut ΜΕΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, & vel maxime in antiquis nummis Atheniensium, in quibus vulgo videas initiales litteras ΑΘΕ, pro ΑΘΗ, seu ΑΘΗΝΑΙΩΝ, quod mirabatur Goltzii commentator Nonnius. At vel inde liquet,

liquet manifesto, quam vere jam olim à Platone sit ad-
 fertum, non ἦ sed εἶ, in veteri Atheniensium scriptura
 usurpatum; *εἶ γὰρ ἢ ἐξ ἐρώμεθα, αἰδὰ εἶ τὸ παλαιόν*: ne quis
 id in vetustis illis nummis fabрили errore putet contigif-
 se. Neque aliter in priscis Thebanorum nummis, Θ Ε-
 Β Η pro Θ Η Β Η, expressum itidem occurrit; & in
 nummo Phæsti urbis Cretæ, Θ Ε Σ Ε Τ Σ pro Θ Η Σ Ε Τ Σ.
 Sic insuper I pro Υ, in ΚΙΖΙΚΗΝΩΝ, Ο pro Ω, ut in
 ΙΜΕΡΑΙΟΝ, ΚΑΜΑΡΙΝΑΙΟΝ, ΛΙΗΑΡΑΙΟΝ, Goltz. Tab. VII. Inf. Græciæ.
 ΛΕΟΝΤΙΝΟΝ, ΜΟΤΙΑΙΟΝ, ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ,
 & passim in vetustissimis quibusque Sicularum Num-
 mis, quorum uberrima longe & elegantissima adhuc
 copia suppetit. More itidem veteri, ut iterum nota-
 vit Plato, qui *ώρες* priscis Atheniensibus *όρες* dictas in
 eodem libro observat, & quam scripturam etiam fre-
 quenter repræsentat vox ΗΡΟΣ, in nummis Antinoi,
 & in altero Pergamenorum, ΕΥΡΥΠΥΛΟΣ ΗΡΟΣ.
 Sic Diphthongi iterum juxta antiquæ consuetudinis
 vestigia sæpius ommissæ, ut I pro EI, O pro OY, sicut
 & nummi ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ, ΣΤΡΑΚΟΣΙΩΝ, aliique
 id genus docent, quorum gentilitia vulgo *Μαρωνιάτης*,
Στρακόςσι. Ratio autem petenda ex Athenæo & pri-
 scis Grammaticis, qui eandem scripturam Græcis olim
 usitatam tradunt, antequam sexdecim litteris, quibus
 constabat vetus Alphabetum à Cadmo inductum, octo
 à Ionibus adderentur. Optime itaque adnotavit Ma-
 rius Victorinus, ante repertas Η & Ω Græcos diu lit-
 teras adhibuisse Ε & Ο, unde etiam factum, ut post
 easdem litteras in communi usu receptas, diu etiam &
 ab Atticis maxime in monumentis publicis antiquior
 scribendi ratio sit usurpata; quod recte agnovit alicu-
 bi Salmasius, & Nummorum id genus tractatio, cla-
 rissime jam ante oculos ponit. In eo tamen deceptus
 K vir

Lib. 1.
 Gramma.

In Notis ad
Inscript.
Herod.
Att.

vir magnus, quod *εψιλόν* vetustis illis sexdecim litteris Cadmaeis inferat, quam litteram tamen à Palamede ex gruam volatu repertam & prioribus additam tradunt veteres, & ipse in superioribus etiam agnoverat. Sed de his alias, qui in illa disputatione de priscis Græcorum litteris ab eodem contra Scaligerum instituta, repugnantia id genus varia, & minus accurata eidem festinanti excidisse, pluribus hic possem evincere. Et ut de hoc argumento mereamur ulterius, sic H apud vetustiores Græcos, non litteræ, quod eruditus notum, sed adspiracionis signum extitisse, adspiratis proinde vocalibus vulgo Romanorum more præpositum, probant etiamnum nummi antiquissimi Siciliae Urbis Himeræ, in quibus H illo officio fungitur, inscriptis utique HIMEPAION & HIMERA; quum alii rursus more scilicet postea recepto, I MERA & I M E P A I O N, præferant. Nec aliter in nummis Selinontiorum ejusdem Insulae, ΗΤΨΑΣ pro ΤΨΑΣ, in aliis itidem Nummis obvio, Fluvio nempe in eo tractu celebri, & speciosi pueri forma expresso: quod aliis Siculis familiare observat alicubi Ælianus. Eodem referenda scriptura in nummo ΗΙΣΜΕΝΙΩΝ apud Goltzium, quam ignoracione vetusti hujus moris frustra refingere voluit Nonnius, & ex qua liquet adspirandam hanc vocem *Ἰσμήνης* apud Auctores, Stephanum aliosque, quæ cum leni vulgo in iis occurrit. Ut certe vel inde, cum scripturæ illius veteris vestigia, tum luculentum nummorum id genus vetustatem adsequaris. Ita apud Romanos pari ratione κ pro c, c pro g, & ε pro Dipthongo æ, aliaque ejusdem generis in Cæsarum Nummis juxta & Saxis non semel leguntur, ex prisca utique scribendi apud eos consuetudine retenta.

Secundo orta nonnunquam illa litterarum permutatio

Vid. Nummos Paru-
tæ.

Lib. 11.
Var. Hist.
c. 33.
Tab. Græ-
ciæ XVII.

Vid. Quin-
tilian. lib. 1.
cap. 7.

ratio ex recentioris Scripturae additamentis, ut h vicissim pro E in Nummo ΗΛΕΙΩΝ; EI pro I in ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, ΤΟΠΕΙΡΟΥ, ΝΕΙΚΟΠΟΛΙΣ, & sexcentis id genus? Ω pro O in ΩΡΘΩΣΙΕΩΝ alibi ΟΡΘΩΣΙΕΩΝ; Ζ pro Σ in ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ. Hoc enim postremum casu non contigisse, abunde licet ex Luciano colligere, apud quem in festivo litterarum Dialogo, σῆγμα queritur de illa vi sibi facta à Ζήτῃ in hac ipsa voce Σμυρναίων, δᾷ πᾶσαν, inquit, ἀφελομένη τῶ Σμύρναν. Unde etiam præter Nummos aliquot Medicæos ita inscriptos CΥΝΚΛΗΤΟΝ ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ, & in nummo Domitiæ ΟΜΟΝΟΙΑ ΖΜΥΡΝ. ΕΦΕ. & in altero præterea, quem in Museo Regio Parisiensi notabamus, cum Senatus & Liviæ effigie ac inscriptione CΕΒΑCΤΗ, CΥΝΚΛΗΤΟC ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ ΙΕΡΩΝΥΜΟC, eadem scriptura occurrit cum in una Inscriptione Græca apud Gruterum (quod in Indice prætermisum) aliisque quibusdam Latinis ΖΜΥΡΝÆΟΡΟΜ, tum in altera etiam Athletica Romæ P. 314. 7. nuper cum geminis aliis reperta. Eiusdem exempla memini etiam me vidisse in voce Sozimi, in quodam nummo Valeriani apud Illustrem Sevium, inscripto ΖΟCΙΜΟΥ. Ut præteream inspecta illustri Busbequio Amasiæ numismata, cum eadem scriptura Ζ, loco Σ σῆγμα. Sic Σ rursus pro Ζ sicut ΣΕΤΣ ΣΕΡΑΠΙΣ itidem legitur in Græco nummo Vespasiani, quem adfert eadem Gaza Medicæa, quod inter retenta antiquæ scripturæ vestigia haud minus venit referendum. Non aliter nempe ac illum Getarum quidem Deum, Pythagoræ vero famulum modo Ζάμουλξιν, modo Σάμουλξιν etiam scriptum videas in Codicibus antiquis. Iones nempe post additas superiores litteras prioribus sexdecim, & Alphabeto viginti quatuor litterarum in-

fertas, easdem postea tanquam proprias libenter quavis occasione admifere; unde præterea o in oy; τ in θ, & κ in x, sæpe ab illis aliisque converfa; ut ex priſcis Nummorum & Lapidum monumentis non obſcure licet etiamnum colligere. Poſtremum videas in nummo Sardonorum inſcripto ΝΕΩΧΟΡΩΝ apud Cl. Seguinum, & in altero Bizyenorum Gazæ Medicæ, ubi x ai pro κ ai pari ratione legitur. Unde nata illa confuſio in ſcriptura urbis Calchedonis, quæ modo κ, modo x præfert in ſcriptis codicibus, conſtanter vero in antiquis nummis κ α λ χ η δ ω ν, ut hanc veram eſſe & genuinam nefas fit amplius dubitare, quam etiam præfert Codex antiquus Canonum Eccleſiæ univerſalis à Cl. Juſtello vulgatus: unde profeſtum obſervo errorem librariorum, qui varios codices & auctores antiquos obſedit & adhuc obſidet, ubi καρχηδονίων ceu Carthaginenſium, pro καλχηδονίων ſeu Calchedoniorum, proclivi utique unius litteræ ρ & λ, permutatione facta non ſemel occurrit mentio. Alias vero pro z ſimplici, Dorum illud ſeu Æolum ζδ videas in veteri nummo Troezeniorum apud Goltzium, inſcripto non ZEYΣ quidem, ſed ΣΔΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ. Tertio ex pronuntiatione litterarum inter ſe adſinium aut ſimilium, ex quibus frequentem & promiſcuam multarum litterarum commutationem, cum alibi, tum in Nummis maxime licet obſervare. Unde jam olim monuit Quintilianus; *quæri ſolet in ſcribendo præpoſitiones SONUM quem junctæ efficiunt, an quem ſeparatæ obſervare conveniat; alibi vero concludit, ego (niſi quod conſuetudo obtinuerit) ſic ſcribendum quoque judico I quomodo SONAT.* Ex ſono itaque promiſcuo & cognatione variarum litterarum, nata crebro illa ſcripturæ varietas, quam non Codices ſolum antiqui, ſed haud paullo iifdem.

Tab. x.
Graziæ.

Lib. 1. c. 7.

iisdem vetustiores Nummi aut Lapides satis superque
 arguunt. Ita id crebro accidit P & N, quæ eundem
 sonum ante K efficiunt, unde sæpius ANKYPA ΣΤΗ-
 ΚΑΗΤΟΣ in Nummis efferuntur, quæ alias ΑΓΚΥΡΑ
 vel ΣΤΓΚΑΗΤΟΣ scribi solent, sicut vicissim P pro
 N, ut in vetustissimis Epochis, ἐγκυβέλοις pro ἐν. Ita
 N in M finale, & K in P conversa in iisdem Marmoribus
 Arundellianis videre est, quomodo & alibi eandem
 Ancyram, loco Ἀγκύρας dictam aliquoties legas Ἀγκυ-
 ραν, ut apud Nicephorum Bryennium non semel. Quo Lib. II.
 referri etiam possunt exempla superius adlata ex Num- cap. 7, & 8.
 mis, ubi E pro H, O pro Ω, I pro EI, aut vicissim oc-
 currunt. Sic B etiam & Π haud semel confusa, neque
 solum Macedonum Dialecto, qua βείγες dicebantur
 βείγες, sed & monente alibi eodem Stephano Byzantio,
 βρετανίδες Insulæ dictæ quoque περτανίδες, & regio
 Lampfacena Ἀπυργίς prius, postea abusive Ἀβυργίς nun-
 cupata. Unde lucem etiam possit mutuari Nummus
 ille à Cl. Gallæ Antiquario vulgatus, cum epigraphæ
 ΒΡΟΥΖΗΝΩΝ, quam ad Prysam Bithyniæ referebat,
 nisi omnino levi traiectione P & O, ΒΟΥΖΗΝΩΝ le-
 gendum ex Stephano existimarem, quod in margine
 libri continuo notaveram, antequam vidissem id Cl.
 quoque Cossartio observatum. Maritimi enim Prusen-
 ses, ad quos ex ejusdem symbolis videbatur spectare
 hic nummus, non Περσωνί, sed Περσιείς dicti, ut in ve-
 teri nummo apud Goltzium, ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΤΩΝ
 ΠΡΟΣ ΘΑΛΑССΑΝ; unde illustratur Memnon a-
 pud Photium, qui eandem urbem vocat Περσιάδα τῶν Cod.
 Ἐπιγαλάστων, ad distinctionem nempe cognominis ur- cccxlv.
 bis ejusdem tractus, seu ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝΩ cap. 42.
 ut vocantur in præclaris itidem Nummis Prusenses ad
 fluvium Hipium, non ut vulgo apud Geographos, Hip-
 pium,

pium, aut ut Scaliger adfert similem nummum in Eusebianis ΠΠΙΩ. Alia vero adhuc fuit urbs ejusdem Provinciae, non jam Πρῆσις sed Πρῆσι dicta ad montem nempe Olympum, cujus gentile Πρῆσις (ut à Νικαία in eadem gente Νικαίσις, vel ut constanter habent nummi Νικαίσις) & ad quam rursus spectant aliquot nummi inscripti ΠΡΟΥCÆΩΝ. Quæ certe, ut obiter hoc dicam, haud exiguam lucem adferunt illustrationi harum urbium, quarum nomina & situm haud semel confundunt Geographi, & viri etiam doctissimi.

Ad has vero de quibus agimus hoc loco, similibus inter se litterarum frequentes in Nummis permutationes, haud minus spectant crebra ejus rei exempla obvia in denariis ac nummis Romanorum. Hinc nempe v pro b, sicut ostendit DANUVIUS in Nummo pulcherrimo Trajani, v pro o, quas jam olim invicem permutatas tradidit Quintilianus, & neque id in Græcis solum, sed in Latinis etiam nominibus. Hinc illa scriptura adhuc obvia in nummis aliquot Coloniae LAUDICEON & LAODICEON; unde adferri potest vetus scriptura in Codice Justiniano, ubi pro *Laudicensorum*, Alciatus, aliique eum sequuti Juris interpretes *Laodiceorum* omnino legendum haecenus putaverunt, & ita rursus legenda in D. de censibus *Laudicea*; non ut scribitur *Laudicia*, vel in *Laodiceam* necessario commutanda. Sic *Laucoon* etiam & *Laumedon* vulgo legi in veteribus libris adnotavit jam ad Historiam Augustam illustris Salmasius. o vicissim pro v in Nummis J. Cæsaris; DIVOS JULIUS, in aliis ÆGYPTOS, & in denariis Gentium Romanarum VOLTEIA, VOLCANO, eadem ratione qua CONSOLES, HERCOLI aliquoties in faxis: x pro s, ut in nummo familiae Sestiae SEXTIUS, & lapidibus MILEX, TIGRIX:
Ut

Lib. 1. c. 4.

L. 2. tit. 39.
lib. 12.

Ut non mirum amplius, si illas litteras *s* & *x*, sæpe confuderit posterior librariorum natio, & *luxu* pro *lusu*, aliaque id genus non semel in optimis auctoribus obtruserit, quod notarunt jam eruditi, *s* post *x*, *PAXS* in quatuor Nummis æreis Galbæ, Vitellii, Vespasiani & Domitiani, sicut in lapidibus *CAPPADOXS*, *FELIXS*. Eandem quoque jam ante suppeditaverant antiqui denarii apud Urfinum, inscripti *AXSIUS*, *ALEXSANDREA*, & non solum in gente Egnatia *MAXSUMUS*, sed etiam in denario Gentis Julię, qui deest in Fulviana collectione, & reperitur apud Christinam Augustam, ut modo didici ex erudito æstimate hujus elegantię. Thoma Chiffletio, *P* in *B*, ut *FORTUNA OPSEQUENS* in Nummo Antonini Pii, & in Marmoribus *APSENS*, *OPSIDES*, *OPTINENT*. Sic e longum cum duobus apud antiquiores scriptum reperies, ut *FEELIX* in Nummo Syllæ. Ita geminum *A* in antiquis aliquot Nummis unius producti vicem obtinet, ut in *VAAALA*, *VAAARUS*, inter denarios gentis Cornelię, & geminatum *I* in nummo quodam Galbæ (quem jam viderat olim Politianus) *VIIIRTUS*; ut liqueat quam vere sit alicubi à Quintiliano monitum, vocalem producendam Romanos olim geminasse. Quod vero idem observat, Cice-
Lib. 1. c. 6.
 ronis demum temporibus, & paulo infra, *s* in medio geminata, id certe aliis quoque litteris videas contigisse, ut quæ ea ætate geminari cœptæ, in antiqua scriptura vulgo cum una efferrentur, sicut apparet in vetustis denariis, cum vocibus, *SISENA*, *SULA*, *CINA*, pro *Sisenna*, *Sulla*, *Cinna*. Sic juxta aliam ejusdem Fabii observationem, diu nempe *servatum*, ne consonantibus adspiraretur, ut in *GRACCIS* & *TRIUMPIS*, ita plane citra omnem adspirationem scripta reperies eadem nomina

mina

mina GRACCUS, TRIUMPUS, ac præterea CILO, PILIPPUS, TAMPILUS, YPSEUS, pro *Gracchus, Triumphus, Philippus, Tamphilus, Hypseus*, ut vulgo postea receptum. More iterum veteris illius scripturæ, finales M & S, interceptas præferunt antiqui denarii, in quibus occurrunt, ALBINU. LICINIU. NASIDIU. CAPTU. pro *Albinus, Licinius, Nasidius, Captum*, & præterea in Nummo Coloniae Romanæ in Sicilia A S S O R U, pro *Assorus*. Sic præterea Diphthongum, EI pro I, prisicam Romanorum scripturam vulgo adhibuisse, aut loco I, promiscue usurpasse, quod vulgo notum abunde etiam evincunt elegantes istæ nummorum veterum reliquiæ, in quibus legas passim LEIBERTAS, EIDUS, PREIMUS, SERVEILIUS, OPEIMIUS, PLEBEI, URBANÆ, PREIVER. seu *Preivernum*; quod & passim occurrit in antiquis marmoribus, & vetustis imprimis Plebiscitorum ac legum formulis. Ita pro Diphthongis, AE & OE crebro, AI & OI veteribus Romanis placuisse, cum aliunde satis, tum luculenter ex eadem penu constat antiquaria, in qua CAISAR, AIMILIUS, COLLIVS, aliquoties sese offerunt. Rursus vero E simplex loco Diphthongi AE, occurrit nonnunquam, ut videbam nuper in argenteo nummo Vespasiani apud illustrissimum Colbertum, PACI. ORB. PERPET. AC. ET. ceu *perpetua ac aeterna*, quamvis per me liceat id fabrilis erroris adscribere, & O V loco V simplicis, Romanis olim usurpatum, arguunt itidem denarii antiqui cum scriptura FOVLVIUS, FOURIVS, pro *Fulvius, Furius*, sicut nonnunquam in Marmoribus JOUDEX, COURATOR, aliaque id genus. Promiscua etiam fuisse in veteri scribendi ratione, O & AV, expressa in antiquis denariis PLAUTIA, & PLOTIA, & Quirini educator FOSTVLVS, in denario gentis Pom-

Pompejæ, alias *Faustulus*, apud auctores, luculenter adhuc contestantur: F vero pro PH, crebro usurpatum patet in scriptura sequioris ævi, ex duobus Nummis æreis maximis Christianæ Augustæ, uno Numeriani, TRIUMFUS QUAD., altero Honorii, TRIUMFATOR GENT. BARBAR.; quo etiam referri debet nummus Helenæ Juliani Cæsaris conjugis à Cl. Tristano descriptus, cum epigraphe ISIS FARIA. Immo eandem etiam scripturam præfert Nummus Domitiani apud Oeconem, JOVI JUVENI TRIUMFATORI; & Constantis Imperatoris nummus apud Savotum, OB VICTORIAM TRIUMFALEM; & postremo adhuc antiquior nummus æreus in Museo Cl. Seguini inscriptus II MM CC FFILIPPUS AUGG., ad denotandos nempe duos *Imperatores Cæsares Philippo Augustos*, Patrem & Filium. Nec aliam vulgo scripturam præferunt nummi Phocæ Imperatoris, nisi DN. FOCAS. Ut illud jam magis obvium præteream, ob eundem quoque sonum litteras κ & c promiscue adhibitas, quod vel nummi aliquot docent cum voce KARTHAGO, & aureus Cari Imperatoris, in Gaza Galliarum Regis mihi nuper inspectus, I M P. C. M. AUR. KARO.

Huc referri etiam debent *Compendia scribendi* apud veteres usitata, ex peculiari quadam litterarum inter se copulatione. Talia certe plurima in vetustissimis Græcorum juxta & Latinorum Nummis occurrunt, quibus Scripturæ apud veteres ratio non parum etiam illustratur. Singularis id genus artificii ductus, maxime in aliquot Tyri, Amisi, Panormi, aliisque ineditis Græcorum Nummis notavi sæpius, in quibus quinque & sex litteræ in unam eleganter sociatæ & contractæ sese offerunt. Nec præter usus alios, inanis ea observatio illis

L

vide